

Dr ILIJÁ VUKOVIĆ,
vanredni profesor

MARKSIZAM I NJEGOVO INTERPRETIRANJE

Marksizam je od svog nastanka teorijska osnova praktične revolucionarne akcije onih socijalnih snaga, sa radničkom klasom na čelu, koje se bore za izgradnju društva u kome je „slobodan razvitak svakog pojedinca uslov slobodnog razvitka svih” (Komunistički manifest). Stoga je on od kad je nastao sinonim svega naprednog i revolucionarnog u borbi za oslobođenje rada i čoveka od stega klasnog društva.

Upravo, marksizam je naučno fundiran, spoznat i iskazan materijalni, moralni i ukupni interes radničke klase, kojoj istorijski pripada rukovodeća uloga na putu izgradnje društvene zajednice „u kojoj je čovek najveća vrednost” (Program SKJ).

Vrednost i prednost marksizma nad svim ostalim tradicionalnim pogledima na svet i čoveka, upravo, je u tome što je to „po svojoj suštini kritična i revolucionarna teorija” (Lenjin).

Naime, reč je o naučnom pogledu na svet i ideologiju radničke klase čiji je „neposredan zadatak da *otkrije* sve oblike antagonizma i eksploatacije u savremenom društvu — da prati njihovu evoluciju, da dokaže njihov prolazan karakter, neminovnost njihovog pretvaranja u drugi oblik i da na taj način posluži proletarijatu da što pre i što lakše učini kraj svakoj eksploataciji...”¹⁾

Marksizam je odavno u središtu teorijskih i političkih bitaka savremenog sveta. On je danas ne samo teorijska osnova, već i masovna revolucionarna akcija, izvišće stvaralaštva snaga progresa na putu oslobođanja rada i čoveka. Otuda i naučna teorijska osnova praktične izgradnje socijalizma više nego jedne trećine zemalja sveta i ukupong revolucionarnog radničkog pokreta u borbi za socijalizam, koji je već postao svetski proces.

Neodoljiva privlačna snaga koja marksizmu-lenjinizmu tako masovno privlači „socijaliste (i uopšte progresivne ljude I. V.) svih zemalja sastoji se upravo u tome što on *strogu i najvišu naučnost* (predstavljajući poslednju reč nauke o društvu) *spaja sa revolucionarnošću, i to spaja ne slučajno, ne samo što je osnivač doktrine spajao u sebi oblike naučnika i revolucionara, nego spaja u samoj teoriji unutarne i neraskidivo*” (podvukao I. V.)²⁾

Upravo zbog svega toga je marksizam stožerna misaona i revolucionarna akcija, čak i izvor inspiracija i orijentacije svakog progresivnog čoveka savremenog sveta u borbi za čovečni svet. On je baš

¹⁾ V. I. Lenjin, Izabrana dela, knj. 1. Kultura, Beograd 1960 str. 310.

²⁾ V. Ilić Lenjin, Izabrana dela, knj. 1, Kultura, Beograd 1960 str. 310—311.

zato objekat žestoke kritike i kontraverznih interpretacija raznobojnih snaga regresa, odnosno kontrarevolucije, naravno, s ciljem da ga devalviraju ili ublaže njegovu revolucionarnu udarnu moć.

Nalazeći se kao „duhovno oružje” radničke klase, koja stoji na čelu snaga progresa u borbi za opšteljudsku emancipaciju i rušenje poretka u kome je čovek poniženo, ugnjeteno, prezreno i neslobodno biće, u središtu savremenog društvenog gibanja marksizam je danas objekat različitih rasprava kritike i interpretacije. Te kritike i interpretacije imaju različite poruke, oblike i metode. Često su toliko kontraverzne i međusobno isključujuće da se graniče sa borbom najljućih neprijatelja, čak i kad su u pitanju one koje sebe slove marksistikim.

Marksizam je predmet „istraživanja”, kritika i interpretacija ne samo njegovih otvorenih protivnika, već i onih koji sebe nazivaju „pravim”, „autentičnim”, „stvaralačkim” marksistima. Uprkos različitim dimnim zavesama i odeći kojom se maskiraju pojedinci i grupe, svima je, u krajnjem rezultatu, cilj da obezvrede i razvodne delotvornu revolucionarnu moć marksizma i time obezoružaju revolucionarnu akciju radničke klase u borbi za društvo dostojno čoveka.

Protagonisti kritika i popravljajući temeljnih stanovišta marksizma, makoliko interesno i misaono raznorodni, najčešće se nalaze u savezu i u krajnjem rezultatu, navrću vodu na mlin neprijatelja marksizma, stoje na pozicijama kontrarevolucije.

Veoma je široka lepeza kritika i interpretacija, pa otuda i varijanti marksizma.

Marksizmom se bave, da bi ga onemogućili, osvedočeni klasni neprijatelji radničke klase i za tu svrhu angažuju specijalizovane marksološke škole i škole. Njima pomažu na tom poslu i oni koji sebe žele predstaviti autentičnim, čak i stvaralačkim marksistima.

Tako su u pohodu protiv marksizma a navodno za marksizam koji bi bio opšteprihvatan i jedino ispravan, iako je besmisleno u klasnom društvu o tome i razmišljati, nikli razni nazivi od „kantiziranog”, „hegelijaniziranog”, „staljinskog”, „pozitivističkog” i sl. do „ortoksnog”, „otvorenog”, „antidogmatskog”, „autentičnog”, „stvaralačkog”, „istinskog”, „vanpartijskog” i ko će sve znati kakvog još marksizma, a da se i ne pominju one varijante marksizma koje nose nacionalne, regionalne i druge boje (kineski, sovjetski, zapadnoevropski, afrički, čak islam, hrišćanski itd.).

Sarenilo u određivanju sadržaja i interpretacija marksizma dokaz je više da je on postao neizbežno središna misao savremene epohe razvoja društva, izazov modernog doba, koje svojim nabujalim brzacima izukrštenih tokova socijalnih gibanja i klasnih sukoba inspiriše i praktično pokreće na revolucionarnom menjanju sveta na pravcu progresa.

Marksizam je postao materijalna snaga socijalizma, kao svetskog procesa, jer je zahvatio mase radnih ljudi širom sveta, a ne samo radničku klasu. Masovni pokret socijalizma, snagom svog zamaha i humanističke usmerenosti, obuhvatio je, na ovaj ili onaj način, i one socijalne slojeve koji interesno i svojim položajem u istorijski određenom sistemu društvene proizvodnje i organizacije društvenog rada

ne izražavaju potpuno iskonska opredeljenja radničke klase i njenih saveznika u borbi za progres. Tu, pored ostalog, leže socijalno-klasni i drugi izvori različitog poimanja marksizma i socijalizma. Otuda nije ni čudo što su i različite kritike i interpretacije temeljnih odredišta i sadržaja marksizma i na njemu zasnovane prakse socijalizma.

One su, dakle, izraz različitih interesa i pozicija, pre svega, u sferi društvene materijalne proizvodnje protagonista kritika i brojnih kontroverznih interpretacija i varijanti marksizma, kao i različitosti konkretno-istorijskih uslova konkretnoistorijskih društvenih sredina i zaoštrenih protivrečnosti savremenog sveta. Zato je razumljivo, s obzirom na širinu zahvata masa i primenu u praksi marksizma u različitim kulturno-istorijskim uslovima, prisustvo različitih interpretacija marksizma. Pri tome ima u tim kritikama i interpretacijama po koje i racionalno zrno istine, koja znači čak i prilog niznici, razvoju, razbistravanju i snaženju marksizma. Istina, više je reč o „jalovom cvetu, ali na živom drvetu života” savremenog društva, kako je u svoje vreme za idealizam govorio Lenjin.

U celini gledano, međutim, skoro da je zanemarljiva vrednost prisustva šarolikih kontraverznih interpretacija i eskalacije brojnih varijanti marksizma. One, istina, pomažu diferencijaciji u radničkom pokretu na one koj dosledno slede klasike marksizma i one koji ih devalviraju, ali i unose velike zabune i truju socijalističku misao i praksu.

Uprkos naporima protogonista i njihovih epigona da marksizam degradiraju i da mu podmetnu i ono što nema nikakve veze sa temeljnim stavovima Marksa, Engelsa i Lenjina i saznanjima do kojih je posle njih došla naučna misao i revolucionarna praksa radničke klase, marksizam se snaži i dalje razvija osvetljavajući puteve izgradnje socijalizma, odnosno komunizma.

Marksizam je jedan i integralan pogled na svet radničke klase i svih snaga progressa savremenog sveta. On se bogati i snaži doslednom primenom u stvaralačkoj praksi, zavisno od razvoja naučne misli i specifičnosti kulturno-istorijskih uslova svake zemlje. Jalov je posao izmišljavati razne varijante marksizma i sporiti se oko toga koja je od tih varijanti pravi, stvaralački, a koja to nije.

Marksizam koji nije stvaralački, već dogmatski, koji nije partijan, nego vanpartijan, koji je samo nauka, a nije u isto vreme i ideologija, koji svojim temeljnim sadržajima i opredeljenjima nije osnova praktične izgradnje socijalizma Afrike, Evrope i Amerike, svuda u svetu i nije marksizam, već u najbolju ruku njegov surogat.

Marksizam je integralan i nedeljiv, te i jedan, kao što je slučaj i za socijalizam. Međutim, marksizam je kao revolucionarna i kritička teorija i praksi oslobodilačke radničke klase razvija i bogati doslednom primenom na specifične uslove svake društvene sredine i zajednice. Otuda osobenosti u putevima, praksi i razvoju socijalizma, kao svetskog procesa.

Marksizam je to ili nije to, te se ne može krčmiti ni svojatati ni od koga. No, upravo stim u vezi ima dosta manipulacija monopolističkih i hegemonističkih snaga, koje prisvajaju sebi pravo da po svojoj meri diktiraju šta je marksističko a šta nije. Pri čemu se proglašava

va sve što se ne slaže sa njihovom recepturom izgradnje socijalizma i interpretacijom marksizma revizionističkim i nemarksističkim. Pri tome zaboravljaju da je revolucionarna praksa jedini kriterij istine.

Marksizam, kao jednom i zajedničkom teorijskom opredeljenju i revolucionarnoj praksi radničke klase sveta, pripada na filozofskom, sociološkom, politekonomskom, politološkom i drugom planu, sve ono što je naučnom i drugom revolucionarnom ljudskom praksom verifikovano kao trajno vredno iz bogatog naučnog opusa i ukupnog revolucionarnog stvaranja klasika marksizma-lenjinizma i njihovih brojnih doslednih sledbenika.

Meru razvijanja i bogaćenja riznice marksizma čini svaki onaj doprinos, bilo kojeg revolucionarnog pokreta i pojedinca, koji pomiče napred oslobodilačku borbu radničke klase na mukotrpnom putu stvaranja asocijacije proizvođača i opšteljudske emancipacije čoveka od stega klasnoga društva. Tu meru ne određuju nikakve institucije, pojedinac, zemlja ni bilo ko drugi do revolucionarna praksa, koja je jedini ispravan sudija. Ona pokazuje koliko je što i u kojoj meri marksističko i socijalističko. Pri tome se ne meri doprinos marksizmu i razvoju socijalizma ni čim drugim do kvalitetom svakog revolucionarnog pokreta i prakse. Na menjanju najamnih odnosa u sferi materijalne i podaništvu u sferi politike i umesto toga stvaraja slobodne asocijacije proizvođača. Niko, dakle, nema monopol na marksizam niti gotov prokurtovski kalup, model izgradnje socijalizma.

Marksizam se razvija sa sve silnijim napretkom nauke i revolucionarne prakse radničke klase i njegovih saveznika u borbi za progres čovečanstva. To pretpostavlja stalan napor doslednih poslenika nauke i svih sledbenika Marksa, Engelsa i Lenjina, da na bazi istraživanja i utvrđivanja istine i pravaca kretanja u svakoj sredini i predmetnoj oblasti, bogate marksističko saznanje o nikad do kraja otkrivenom i saznatom beskonačnom svetu, što je stvar ne ni jednog pojedinca, ni generacije, ni jedne zemlje, već čovečanstva.

Svaka nova i različita situacija i u različitim zemljama sveta traži proučavanje i sintezu analizirane stvarnosti, kako bi i menjanje te stvarnosti bilo što uspešnije, čime marksizam kao teorijsko polazište dalje širi svoje prostore i bogatstvo sadržaja.

Marksizam je, upravo, mogao biti i postati opštečovečanski naučni pogled i ideologija revolucionarne akcije proletarijata, i njegovih saveznika, jer je na bazi kritičke analize i sinteze prihvatio i dalje razvio sve ono što je stvorila progresivna misao čovečanstva. On ne bi ni bio to što jeste da nije izrazio na naučnom i do sada najvećem nivou kontinutet napora čovečanstva na putu ka progresu. Stoga on i ne uobražava da je završeno učenje o svetu i čoveku, jer bi to protivurečilo, osnovnim zakonima dijalektičkog mišljenja" (Engels). „Klasici marksizma su zato i isticali da marksizam nije dogma, već rukovodstvo za akciju u borbi za otkrivanje novih vidika, istina i dostignuća po meri čoveka i za čoveka u prirodi, društvu i ljudskom mišljenju — svetu u celini.

Klasici marksizma, saglasno razvoju naučne misli i revolucionarnom praktičnom iskustvu svoga vremena su udarili temelje naučnom opštečovečanskom pogledu na svet radničke klase, Sa te osnove

dograđuje i razvija se, zavisno od razvoja nauke i revolucionarne prakse savremenog društva, naučna vizija očovečenja prirode i društva i čoveka u njemu.

Osporavati i devalvirati temeljna otkrića klasika marksizma i njihovih doslednih sledbenika očigledno znači ne priznati kontinuitet napretka ljudske misli čovečanstva. To je sgruno donkihotezija.

Očigledno je svakom ozbiljnom naučniku i istraživaču da se ne mogu osporavati ni po kakvu cenu temeljna naučna saznanja, koja znače deo apsolutne istine o svetu i čoveku, do kojih je došao marksizam. Stoga se može ići napred i dalje samo od onog što ima naučnu i za revolucionarnu praksu trajniju vrednost, a ono se proverava u živoj revolucionarnoj praksi, na menjanju sveta iznova otkrivati poznato i naučno verifikovano, a pogotovu vraćati Marksa i marksizam Kantu, Hegelu, ili još dalje Platonu, i svet eklektički spajati sa Marksom a njega opet sa ovim ili onim savremenim buržoaskim ideolozi- ma, znači odricati se marksizma.

Zato nema nikakvog smisla gubiti vreme i rasipati snage u dokazivanju da kantizirani, hegelijanizirani, staljinizirani, kauckijanski, mahizirani i njima slični marksizmi nisu i nemaju stvarne veze sa marksizmom, kakvog su zasnovali Marks, Engels, i Lenjin. To je toliko očigledno da je i svaki razgovor na tu temu uzaludan posao. No, ako su oni realnost neizbežna je borba protiv tih raznih vrsta nemarksizama i njihovo razobličavanje. Razgraničavanje sa tim i takvim marksizmima je relativno lak posao.

Međutim, teže je što se uprkos svemu tome i među marksistima, o odnosno onima koji sebe tako nazivaju, izmišljaju dileme i vode sporove čak oko kapitalnih pitanja marksizma. Sporovi počinju od definisanja marksizma do bitnih sadržaja filozofije, sociologije i drugih delova marksizma. Pri tome se suprotstavlja „mladi” „starom” Marksu, a ovaj Engelsu i Lenjinu i dr.

Ovde je reč ne toliko o terminološkim sporovima, koliko o „terminološkim smicalicama” koje imaju idejno-političke poruke i tenzije. Više je reč o slugarstvu buržoaskim ili birokratsko-etatističkim i elitističkim snagama, uopšte snagama kontrarevolucije koje žele da zadrže monopol i privilegije bilo po kakvu cenu, nego o bilo čemu drugom. Sa tim raspravama i novatarijama u marksizmu treba se upoznati makar i grubo. Zašto se izmišljaju dileme oko nekih pitanja u marksizmu i vode tako žustre rasprave?!

Zašto se mnogi prikazuju marksistima, iako izvorno sa marksizmom nemaju veze? Je li to novina našeg vremena? Ne, nije to ništa začuđujuće ni novo. Odavno se čak i ljuti neprijatelji marksizma, a ne samo njihovi epigoni, prurušavaju u marksiste, jer je danas jako teško anblok odbaciti marksizam. Ovo i za to što je on osvojio srca svega što je za progres na pravcu vraćanja čoveku čovekovog čoveka (Marks). Javno priznati i pokazati svoju reakcionarnu usmerenost ne daje željene efekte, već vodi izolaciji i anatemi modernog doba. Takve akcije bi bile unapred osuđene na neuspeh. Stoga najčešće trećom fazom kreću mnogi u pohod protiv marksizma i to pod njegovom zastavom i u ime njega.

No, o tome drugom prilikom. Ovde se valja ograničiti na „sporo-
rove” oko definisanja samog pojma marksizma”.

Ne slučajno danas i oko pojma marksizma ima nesaglasnosti pa i kontroverzi. Različite snage, obično one koje se suprotstavljaju progresu i storijskoj misiji radničke klase na tom putu, već kod definisanja marksizma teže da obezvrede, umanje značaj i ulogu ovog teorijskog i revolucionarno-akcionog oružja radničke klase u borbi za besklasno društvo. Pri tome svi koji prave zavrzlake i naduvaju sporove oko pojma marksizma u krajnjoj liniji izvršavaju neprijateljstvo prema radničkoj klasi i njeni vodećoj ulozi na putu oslobođenja i potpune emancipacije čoveka. Zato su ideološke koprene, satkane isprepletenim klasnim interesima, često prepreke odgovarajućem poimanju marksizma.

Istina, ima i drugih teškoća oko utvrđivanja pojma marksizma. Naprimer, teško je, čak i nemoguće, sve bogatstvo sadržaja i bitne odlike marksizma izraziti precizno i potpuno jednom definicijom. Međutim, „sporovi” i kontroverze oko pojma „marksizam” uslovljene su, ne tolko kompleksnošću sadržaja i svojstava marksizma, koliko neprijateljstvom određenih socijalnih grupa prema ovom duhovnom oružju radničke klase.

Sporovi oko definisanja marksizma izražavaju grč i vapaj onih socijalnih grupa, bez obzira na šarolikost fraza kojima se uobličava njihov klasni antiradnički interes, koje gube priviledije i monopole, gube svoje tlo, jer se ruši eksploatatorsko društvo u kome se osećaju veoma ugodno.

Teško je prezentirati u širokoj lepezi definicija marksizma sve njih. Stoga se valja ograničiti na nekoliko grupe određivanja predmeta i pojma „marksizma”.

Jednu grupu čine one definicije koje svode marksizam samo na političku ili ekonomsku doktrinu (doktrinari), samo na nauku (sejntizam) ili samo na ideologiju (deologizam). Na stranu to što se marksizam ne može svoditi samo na ekonomsku, na isključiti političku, filozofsku i druge doktrine i obrnuto budući da je reč o integralnom pogledu na svet radničke klase. Marksizmu je inače strano svako doktrinarstvo, odnosno slepo i skolastičko prihvatanje i današnje teorije i naučenih napamet pravila koja nemaju veze sa živim životom. Stoga se pravi marksist ne može svoditi na doktrinarca. On je revolucionaran u teoriji i praksi nemanja svnta na pravcu progressa.

Marksizam je takvo teorijsko i praktično-revolucionarno opredeljenje radničke klase koje pretpostavlja naučnu viziju sveta u celini, posebno naučnu viziju društva i čoveka u sferi materijalne proizvodnje, politike, etike, estetike i drugih oblasti društvene nadgradnje. On je više od toga, jer je i naučno shvatanje ljudske istorije i revolucionarne praktične akcije na humanizaciji čovekovog života i svestrane emancipacije čoveka od stega klasnog društva. Stoga marksizam nije ni samo nauka (sejntizam) ni samo ideologija (ideologizam), već i jedno i drugo u isto vreme, jer su u dijalektičkoj vezi i uslovljenosti.

Neki opet marksizam smatraju doktrinom, koja se odnosi samo na kapitalizam i društveno-ekonomke formacije pre njega. Ovde je više nego očigledno zla namera protogonista ovog shvatanja marksiz-

ma i za želja da se istom ograniči revolucionarno dejstvo na pravcu realizacije neposrednih i dugoročnih interesa radničke klase u borbi za čovekovog čoveka.

Drugu grupu definicija pojma „marksizam“ čine ona stanovišta koja svode marksizam samo na filozofsko ili samo ekonomsko, ili samo političko, odnosno samo na sociološko shvatanje sveta. Očigledno da su i ova shvatanja pojma marksizma neprihvatljiva, jer su najblaže rečeno jednostrane. Ovo zato što marksizam kao integralni naučni pogled na svet radničke klase predstavlja celokupan razvojan naučan sistem shvatanja i prakse radničke klase na svet u celini i na sve njegove delove posebno. On nužno, dakle, u sebe uključuje filozofska, ekonomska, političkoška, sociološka, etička i druga naučna shvatanja prirode, društva, čoveka i njegovog saznanja.

Uostalom, kako sa pravom ističe Lefevr, danas i najzagriženiji neprijatelji marksizma priznaju marksizam kao „jedno shvatanje sveta“, kao jedan savremeni i celovit pogled na prirodu društva i čoveka. Reč je o savremenom; pogledu na svet u celini i svaki njegov međuzavisni deo posebno.

Istina, u savremenom društvu danas bitišu, pored marksizma, i drugi pogledi na svet u celini i svaki njegov deo posebno. Uglavnom, reč je još o dva osnovna pogleda na svet: religioznom (teološkom) i buržoaskom.

Svaki od ovih pogleda na svet uslovljen je društvenim bićem čoveka, a pre svega, njegovim društveno-ekonomskim položajem u istorijsko određenom sistemu društvene proizvodnje. Otuda je i besmisao i klasno antagoniziranom društvu tragati za jedinstvenim pogledom na svet prihvatljivim za sve socijalne društvene grupe ili miriti marksizam sa pogledom na svet koji izražavaju klasni interes eksploatatorskih ili drugih monokolističkih socijalnih grupa. U klasnom društvu svaki pogled na svet pojedinaca ili društvenih grupa ima klasni karakter. Zato, od kad se društvo podelilo na klase, nema ni jedinstvenog pogleda na svet.

Svaki pogled na svet izražavajući skup ideja, nazora i verovanja o prirodi, društvu i čoveku određene društvene grupe, odnosno klase, ima i funkciju kreiranja i usmeravanja njene praktične aktivnosti. Stoga je on i rukovodstvo za akciju ljudi.

Ne ulazeći u dublju analizu i kvalifikaciju danas dominantnih pogleda na svet, neophodan je kratak osvrt na njih.

Religiozni, pre svega hrišćanski pogled na svet, koji su sa najvećom „jasnoćom i strogošću formulisali veliki katolički teolozi“ (Lefevr), nastoji „da da jedan celovit pogled na univerzum“, Ovaj pogled na svet se zalaže za jednu „statičku hijerarhiju bića, akata, „vrednosti“, „formi“, ličnosti na čijem vrhu se nalazi Najviše Biće, čist Duh, Gospod Bog“.³⁾

Religiozni pogled na svet je pesimistički i anaučan. Njegovu teorijsku osnovu čini pretežno objektivni idealizam. Ovaj pogled, kako je još zapazio Nikola Makijevevi (1479—1527), „vidi najviše dobro u pokornosti, u preziru prema svetovnim stvarima, u odricanju od ži-

³⁾ Anri Lefevr, Marksizam (aktuelni problemi marksizma) BIGZ, Beograd, 1973, str. 12.

vota...”, ljudi, zato „da bi dospeli u raj pre biraju da podnose udarce, nego da se svete za njih”. Stoga se „nitkovima otvara široko polje rada” ističe Makijaveli.⁴⁾

Shvatanje sveta koje preporučuje religija danas prihvataju i šire i najreakcionarniji slojevi kapitalističkog društva. Ovo i zato što ovaj pogled na svet sputava svaki socijalni otpor i ovekovečuje eksploatatorske društvene odnose. To je pravi razlog što danas buržoazija sve više prihvata religiozni pogled na svet, iako je kada se borila za svoju vlast svuda u durštvu protiv feudalizma prihvatala antiteološki pogled na svet.

Buržoaski pogled na svet, bez obzira na izvesna odstupanja, karakteriše individualizam, odnosno, subjektivizam pri čemu se svi problemi tretiraju iz perspektive apstraktnog individua izolovanog od društva. Ovaj pogled na svet opterećen je skepticizmom — „sumnjom u postojanja ma kakvih objektivnih zakonitosti i vrednosti” i pesimizmom — poricanje „napretka, odsustvo perspektive za budućnost”).

Religiozni i buržoaski pogled na svet, bez obzira na još uvek veliki broj pristalica, odavno ne izražavaju pogled na svet snaga progressa i savremene epohe razvoja čovečanstva.

Ovi pogledi na svet (buržoaski i religiozni) sve manje inaju pristalica, pošto ne otvaraju perspektivu stvaranja društva dostojnog čoveka. To su pogledi na svet koji umiru i raspadaju se.

Jedino marksistički pogled na svet izražava naučno zasnovanu optimističku viziju rešenja savremenih problema društva i njegove budućnosti. To je pogled na svet radničke klase i svih snaga progressa u savremenom društvu koje čoveka „shvata kao aktivno, stvaralačko društveno biće, koje je u stanju da spozna objektivne tendencije prirodnog i društvenog krtanja, da na osnovu ovog racionalno naučnog znanja menja svet u skladu sa svojim potrebama”. To je pogled koji shvata taj „istorijski proces u suštini, kao progresivno ostvarenje sve veće i svestranije slobode od svih oblika porobljenosti i siromaštva kako materijalnog, tako i duhovnog”). Stoga ovaj pogled na svet ima perspektivu i sa sve većim brojem je pristalica.

Treća grupa definicija pojma marksizam čine one koje izražavaju staljinističku-dogmatsku ili pseudoliberalističku-oportunističku orijentaciju u teoriji i praksi radničkog pokreta.

Staljin je marksizam svodio samo na „pogled na svet marksističko-lenjinističke partije”, što je očigledno saglasno njegovoj viziji i praksi izgradnje etatičko-birokratskog društva. Istina, marksizam je pogled na svet i marksističko-lenjinističke partije”, koja je iako avangarda, samo sredstvo radničke klase u borbi za njeno vlastito svestrano oslobođenje. Ali pogled na svet avangarde radničke klase, nije odvojen i nadređen pogled na svet, nešto drugo do pogled na svet, društvo i čoveka u njemu, radničke klase i svih snaga progressa u savre-

⁴⁾ Arhiv Marksa i Engelsa, IV, str. 347—348.

⁵⁾ Politička enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1975. str. 740.

⁶⁾ Politička enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1975. str. 740.

menom svetu. Partija radničke klase je samo deo, iako najsvesniji i avangardni, radničke klase, koja nema i ne može imati poseban pogled na svet nezavisan od radničke klase.

Pseudoliberali svode marksizam na puku misao koja upućuje na pravilno mišljenje. Stoga i stalan napor ove orijentacije da se iz marksizma isključi sve što bi ga činilo naučnim razvijenim sistemom shvatanja sveta i čoveka, odnosno sve što ga čini ubojitim ideološkim oružjem u borbi za novo društvo bez klase. Svodeći marksizam samo na mit ili samo na misao koja pomaže ljudima da „pravilno misle” želi se osporiti njegova naučna fundiranost i istovremeno ideološko-politička angažovanost na menjanju postojećih odnosa savremenog društva, pod rukovodstvom radničke klase.

Ove i druge definicije i opredeljenja pojma i predmeta marksizma više su nego jednostrane i pogrešne. Sve su imale i imaju odgovarajuće idejne i političko-praktične konsekvence od kada je marksizam u središtu idejnih i društveno-političkih bitaka za novo društvo bez klase.

Marksizam se ne može svoditi ni na „misaonu tvorevinu koju su u svojim radovima zasnovali Karl Marks (Karl Marx) i Fridrih Engels (Friedrich Engels) i koji su zatim prihvatili, popularisali, tumačili i razvijali brojni sledbenici”).

Marksizam se ne može svoditi samo na „misaonu tvorevinu” Marksa i Engelsa i njihovih brojnih sledbenika. Ovo, između ostalog, i zbog toga što marksizam nije samo misao, teorija, već i revolucionarna akcija radničke klase, te nije ni nikakva „misaona tvorevina”, ma kako genijalnih pojedinaca ili grupa, koje stoji izvan i ili iznad klase (radničke).

Definisanje marksizma, kao misaone tvorevine klasika marksizma i njihovih sledbenika, iako je on samo uslovno i to, asocira na shvatanje koje u marksizmu ne vidi jedinstvo teorije i prakse, odnosno koja razdvaja naučnu misao revolucionara i naučnika, kakvi su Marks, Engels, Lenjin i njihovi dosledni sledbenici od ukupne misli i revolucionarne akcije radničke klase i njenog interesa. To se nipošto nije moglo i ne može odvajati.

Zato marksizam ne može biti ništa drugo do naučno zasnovan, saznat i iskazan materijalni, moralni i ukupni interes i pogled na svet radničke klase i svih snaga, koje se bore za izgradnju marksizma, da bi ga distinktilrali od zdravo razumnih i naučnih pogleda na svet, kakav je u celini religiozni.

Marksizam je teorijsko-naučna osnova revolucionarne borbe radničke klase i svih naprednih snaga sveta i danas praktične izgradnje socijalističkih društvenih odnosa više od jedne trećine čovečanstva. Novija istorija i više nego vekovna „revolucionarna borba radničke klase sveta, od kada se pojavio „Komunistički manifest”, neosporno su dokazali, da jedino marksistički pogled na svet pravilno izražava interese, gledišta i kulturu revolucionarnog proletarijata i svih progresivnih snaga savremenog društva”⁸⁾.

⁷⁾ Politička enciklopedija, Savremena administracija Beograd, 1975, str. 536.

⁸⁾ V. I. Lenjin, Izabrana dela, Knj. 14, Kultura, Beograd, 1975. str. 37.

Marksizam postajući svest i rukovodstvo za akciju naprednih masa, sa radničkom klasom na čelu, učinio je socijalizam naukom i svetskim procesom.

Marksizam je, dakle, kritička i revolucionarno naučna teorija i empirija snage progressa, sa radničkom klasom na čelu. U tome je njegova vrednost i prednost nad tradicionalnim i drugim pogledima na svet. On je naučno-revolucionarno aktivistički pogled na svet u celini, posebno na prirodu, društvo i čoveka, radničke klase. Stoga se marksizam ne može svesti ni samo na „sistem pogleda i učenja Karla Marksa, Lenjina) i njihovih brojnih sledbenika jer je kao što se vidi, on više od toga.

Marksizam je, kako ističe Lenjin, „izvojevao sebi svoj svetsko istorijski značaj, što marksizam nikoliko nije odbacio najdragocenija dostignuća buržoaske epohe, već je, naprotiv, usvojio i preradio sve što je bilo od vrednosti u više od dvehiljade godišnjem razvitku ljudske misli i kulture“⁹⁾.

Marksizam, dakle, nije nastao ni slučajno, ni kao polog genijalnih umova Marksa i Engelsa, niti van „glavnog puta razvitka svetske civilizacije“. (Lenjin).

Naprotiv, marksizam je nikao kao izraz potreba moderne epohe i razvoja društva ka progressu. Sva genijalnost klasika marksizma je upravo u tome, što su dali odgovor „na pitanja koja je napredna misao čovečanstva već postavila“. Marksizam je nastao kao „direktno i neposredno produženje učenja najvećih predstavnika filozofije, ekonomije i socijalizma“ ističe Lenjin¹⁰⁾. No, marksizam nije prosto produženje ranijih učenja, već kvalitativno nov pogled na svet.

⁹⁾ V. I. Lenjin, Izabrana dela, knj. 14, Kultura, Beograd, 1975. str. 38.

¹⁰⁾ V. I. Lenjin, Tri izvora i sastavna dela marksizma, Kultura, Zagreb, 1948, str. 5.

LE MARXISME ET SON INTERPRÉTATION

— R é s u m é —

Le marxisme est scientifiquement institué, discerné et exprimé l'intérêt matériel, moral et tout entier de la classe ouvrière, à laquelle appartient historiquement le rôle dirigeant dans la lutte pour la société digne de l'homme. Depuis qu'il a pris naissance, il se trouve au centre des luttes théoriques et politiques pour le progrès de l'humanité. Justement pour cette raison il est l'objet d'une critique impétueuse et des interprétations controversées des diverses forces regressives, c'est-à-dire contre-révolutionnaires.

Dans la lutte contre le marxisme les tactiques ont changé, et les formes de même. Auparavant il était ignoré ou frontalement attaqué. Cependant, depuis qu'il est devenu la vue universelle sur le monde la lutte contre le marxisme est menée par la parole pour le marxisme, mais qui sera généralement acceptable. C'est pourquoi plusieurs dénominations et variantes différentes ont surgi, telles que: „kantien”, „hégélien”, „orthodoxe”, „antidogmatique”, „en dehors du parti” etc., sans parler des variantes qui ont une couleur nationale, régionale ou d'autres couleurs (de l'Europe occidentale, africaine, chinoise, soviétique, et même chrétienne et islamique etc.).

Cependant, le marxisme est intégral et indivisible, donc unique, comme c'est le cas du socialisme. Il ne peut être détaillé ni s'arroger de la part de quiconque. En tant que théorie révolutionnaire et critique et pratique des forces du progrès, avec la classe ouvrière à la tête, il se développe et enrichit par l'application aux conditions spécifiques de chaque communauté sociale, tout en observant les pensées spécialement scientifiques de l'humanité. Il est vain de poursuivre des discussions sur la question laquelle des variantes mentionnées est le vrai marxisme créateur, et laquelle ne l'est pas.

Au marxisme appartient tout ce qui est sur le plan philosophique, sociologique, politico-économique, politicologique et sur d'autres plans vérifié scientifiquement et par une longue pratique révolutionnaire humaine comme étant d'une valeur durable. La mesure du développement et de l'enrichissement du trésor marxiste constitue chaque contribution, de n'importe quel mouvement révolutionnaire ou individu, qui pousse en avant la lutte libératrice de la classe ouvrière sur la route tourmentée de la formation de l'association des producteurs et de l'émancipation humaine générale de l'homme de l'oppression de la société de classe.

